

Віктор ОСАДЧИЙ,

orcid.org/0000-0003-1197-7506

доктор філософії з мистецтвознавства,

доцент кафедри гуманітарних наук, культури і мистецтва

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

(Кременчук, Полтавська область, Україна) *osadchiykrnu3@ukr.net*

ФОРМУВАННЯ ТА СТАНОВЛЕННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ЗБІРКИ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ

Виклики сьогодення, які постали перед героїчним народом незалежної України, торкнулися всіх аспектів життя українців, в тому числі соціокультурних та культурно-мистецьких закладів, серед яких важливе місце посідають художні та краєзнавчі музеї.

У період масштабної військової агресії та воєнного стану питання актуалізації національної культурної спадщини, відновлення традицій і духовних цінностей нації, національної свідомості, збереження культурного та історичного надбання України набуває особливої ваги. До того ж, сучасний стан мистецтвознавчої науки свідчить про значний інтерес щодо досліджень широкого кола різних аспектів регіонального художнього життя, невід'ємною частиною якого є мистецькі музейні колекції, котрі репрезентують різні мистецькі школи та історичні епохи.

Саме результати дослідження регіональних особливостей становлення мистецьких музейних колекцій і збірок дозволяють робити висновки щодо причин, умов, взаємозв'язків окремих явищ, подій та виявлення наслідків формування регіонального художнього середовища, тощо. В свою чергу результати дослідження різнобарвної та унікальної палітри художнього життя певного регіону дозволяє робити висновки щодо загальної картини художнього життя в країні в цілому, виокремлення особливостей, основних контекстів і векторів його формування та розвитку.

У статті, на основі проведеного аналізу книг обліку виставок, списків експонатів та списків мистецьких фондів зберігання музею, характеризується історія як формування, так і становлення мистецької збірки Кременчуцького краєзнавчого музею яка невід'ємно пов'язана з життям самого музею в різні періоди його існування. Здійснено аналіз публікацій українських науковців у контексті формування та наповнення мистецької збірки Кременчуцького краєзнавчого музею. Розглянуто наукові розвідки щодо висвітлення становлення й розвитку краєзнавчих музеїв України на основі яких окреслено дві «хвилі» розвідок.

Метою статті є з'ясування і комплексне вивчення становлення, формування та наповнення творами українських митців, у тому числі, видатних уродженців м. Кременчука, місцевих художників, мистецької збірки Кременчуцького краєзнавчого музею, що дозволяє доповнити килим регіонального художнього життя, який формує цілісну уяву про картину художньої спадщини України.

Мистецька збірка Кременчуцького краєзнавчого музею має на зберіганні твори видатних українських митців виконаних у різних видах як образотворчого мистецтва: графіка, живопис, скульптура, так і твори сакрального мистецтва та велику колекцію творів ужиткового мистецтва.

Ключові слова: *Кременчуцький краєзнавчий музей, мистецька збірка, формування, етапи становлення.*

Viktor OSADCHIY,

orcid.org/0000-0003-1197-7506

Doctor of Philosophy in Art History,

Associate Professor of the Department of Humanities, Culture and Art

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University

(Kremenchuk, Poltava region, Ukraine) *osadchiykrnu3@ukr.net*

FORMATION AND ESTABLISHMENT OF THE ART COLLECTION OF THE KREMENCHUT MUSEUM OF LOCAL HISTORY

Today's challenges, which faced the heroic people of independent Ukraine, touched all aspects of the life of Ukrainians, including socio-cultural and cultural and artistic institutions, among which art and local history museums occupy an important place.

In the period of large-scale military aggression and martial law, the issue of actualizing the national cultural heritage, restoring the traditions and spiritual values of the nation, national consciousness, and preserving the cultural and historical heritage of Ukraine acquires special importance. In addition, the current state of art science shows a significant

interest in researching a wide range of different aspects of regional artistic life, an integral part of which are art museum collections representing various art schools and historical eras.

It is the results of the study of the regional features of the formation of art museum collections and collections that allow us to draw conclusions about the causes, conditions, interrelationships of individual phenomena, events and the identification of the consequences of the formation of the regional artistic environment, etc. In turn, the results of the study of the colorful and unique palette of the artistic life of a certain region allow us to draw conclusions about the general picture of the artistic life in the country as a whole, to highlight the features, main contexts and vectors of its formation and development.

The article, based on the analysis of exhibition accounting books, lists of exhibits, and lists of art storage funds of the museum, characterizes the history of both the formation and development of the art collection of the Kremenchug Local History Museum, which is inextricably linked with the life of the museum itself in different periods of its existence. An analysis of the publications of Ukrainian scientists was carried out in the context of the formation and filling of the art collection of the Kremenchug Local History Museum. Scientific research on the formation and development of local history museums of Ukraine is considered, on the basis of which two "waves" of research are outlined.

The purpose of the article is to clarify and comprehensively study the formation, formation and filling with works of Ukrainian artists, including prominent natives of Kremenchuk, local artists, the art collection of the Kremenchuk Museum of Local History, which allows to supplement the tapestry of regional artistic life, which forms a holistic image of a picture of the artistic heritage of Ukraine.

The art collection of the Kremenchug Museum of Local Lore holds works by outstanding Ukrainian artists in various forms of fine art: graphics, painting, sculpture, as well as works of sacred art and a large collection of works of applied art.

Key words: Kremenchug Local Lore Museum, art collection, formation, stages of formation.

Постановка проблеми. Розгалужена мережа центральних та регіональних музейних закладів України ще донедавна формувала різноманітну палітру культурного простору нашої держави. Художні музеї, мистецькі збірки краєзнавчих музеїв репрезентували художні твори українських і світових митців, надавали виставкові локації для експонування сучасного мистецтва у всіх його вимірах. Одночасно все змінилося 24 лютого 2022 р. з початком відкритої російської військової агресії.

На сьогодні пограбовані та знищені серед інших – Музей краєзнавства та Художній музей імені Архіпа Куїнджі в Маріуполі, Мелітопольський краєзнавчий музей, Херсонський художній музей та багато інших.

За повідомленням Міністерства культури та інформаційної політики України, станом на початок жовтня 2022 р., в Україні верифіковано 540 епізодів руйнувань культурної інфраструктури, включаючи об'єкти спадщини, інституції й релігійні споруди. Серед них пошкодження зазнали 161 об'єкт культурної спадщини, 23 пам'ятки національного значення, 129 пам'яток місцевого значення, 143 об'єкти цінної історичної забудови (МКІП, 2022).

Мистецькі колекції регіональних краєзнавчих музеїв України представляють собою важливу складову культурної спадщини держави і на сьогодні в більшій мірі виконують функції збереження ніж соціальної комунікації.

Аналіз досліджень. Незважаючи на реалії сьогодення, працівники музейної галузі продовжують важливий для суспільства процес збирання, зберігання, вивчення та експонування історичних

матеріалів. У цьому процесі беруть участь і краєзнавчі музеї, котрі виконують роль літописців різноманітної історії свого краю (Маньковська, 2000: 154). Одним із важливих напрямів діяльності краєзнавчих музеїв у наш час є робота з фондами, яка передбачає організацію спеціальних заходів, спрямованих на комплектування пам'яток матеріальної та духовної культури, їхній облік, збереження й вивчення музейних предметів.

На цьому наголошує й мистецтвознавчиня Т. Заєць, яка, досліджуючи музейні заклади Полтавщини як осередки історичних надбань української культури та етапи формування музейної мережі, обґрунтовано доводить доцільність вивчення діяльності музеїв окремих регіонів, які відображають історико-культурні процеси в Україні (Заєць, 2020: 26).

Розглядаючи наукові розвідки щодо висвітлення становлення й розвитку краєзнавчих музеїв України, можемо виділити дві «хвилі» досліджень. Початок першої хвилі приходить на кінець ХХ ст., поштовхом до якої стало здобуття Україною незалежності в 1991 р. Так в цей період науковцем О. Денисенко було окреслено історію створення та діяльність Харківського художньо-промислового музею (Денисенко, 1996), розвиток краєзнавчих музеїв в Західній Україні в кінці ХІХ – першій половині 40-х рр. ХХ ст. досліджував А. Хведась (Хведась, 1997), науковий аналіз щодо історико-краєзнавчих досліджень на Полтавщині в ХХ ст. проводили Б. Год та В. Лобурець (Год, Лобурець, 1999), мистецтвознавиця О. Світлична досліджувала питання становлення й розвитку музейної справи в Катеринославі (Дніпропетровську) ХІХ – початку ХХ ст. (Світлична,

2005), у цей період з'являються й перші розвідки, присвячені регіональним краєзнавчим музеям. Для прикладу можемо навести аналіз документальної фондової колекції Білоцерківського краєзнавчого музею як джерела краєзнавчих досліджень, котрий провела Л. Діденко (Діденко, 2004).

Появі другої «хвилі» наукових досліджень сприяло набуття чинності Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 р. та ухвалення Урядом України у 2016 р. довгострокової стратегії розвитку української культури, яка передбачає серед іншого збереження й оцінку культурної та історичної спадщини й розвиток культурного розмаїття (Стратегія розвитку, 2016). У цілому необхідно зазначити, що саме в цей час в українській науковій спільноті з'являються роботи, присвячені розвідкам, які розкривають особливості становлення, розвитку та стану саме регіональних краєзнавчих музеїв. Так історичні віхи Глухівського краєзнавчого музею висвітлювалися у працях І. Мошик (Мошик, 2015), зібрання картин Бережанського краєзнавчого музею аналізують Н. Голод та Н. Бойко, питанням актуалізації музею як культурно-освітнього центру та відкритого громадського простору (на прикладі Мелітопольського міського краєзнавчого музею) займався Н. Іванова (Іванова, 2017).

Аналіз деяких мистецьких творів, які зберігаються в Кременчуцькому краєзнавчому музеї, зустрічається більшою мірою в наукових працях, присвячених творчому доробку митців, художнє життя або походження яких були пов'язані з м. Кременчуком та Полтавщиною. Так мистецький шлях маляра й графіка І. Дряпаченка (1881–1936), учня видатного українського митця І. Рєпіна, знайшов своє відображення в публікаціях періодичних видань другої половини ХХ ст. (Горобець, 1965; Литовченко, 1981). У середині 80-х років ХХ ст. на українській тематиці в портретах, виконаних І. Дряпаченко, акцентує свою увагу мистецтвознавчиня В. Рубан (Рубан, 1986). Творчістю та життєвим шляхом митця свого часу цікавилися Е. Шушпанова, Б. Литовченко, мистецтвознавці А. Лушакова, В. Ханко. Слід наголосити, що вищезазначені публікації та наукові праці розкривали життєвий та творчий шлях І. Дряпаченка і лише дотично висвітлювали живописні й графічні твори майстра, які наразі знаходяться в мистецькій збірці Кременчуцького краєзнавчого музею. У 2014 р. виходить у світ публікація, присвячена колекції робіт І. Дряпаченка в мистецькій збірці Кременчуцького краєзнавчого музею за авторства дослідниць Т. Ніколаєвої та Я. Гудзь. У своїй праці автори наголошують на тому, що зібрання з

10 художніх творів митця в Кременчуці, на даний час, є найбільшим в Україні (Ніколаєва, Гудзь, 2014). Продовження наукових розвідок стосовно творчості І. Дряпаченка зустрічаємо в дисертаційному дослідженні мистецтвознавця В. Осадчого, в якому розглядається художнє життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ століття. (Осадчий, 2022).

Творчим здобуткам та життєвому шляху видатного уродженця м. Кременчука, відомого українського художника-графіка В. Литвиненка, присвячено докладну працю мистецтвознавця В. Цельтнера. На станкові роботи митця, які знаходяться в Кременчуці, звертає увагу О. Авраменко (Авраменко, 2007: 515), мистецтвознавець О. Роготченко у своїй праці «Графічне мистецтво України 1930–1950-х років» приділяє увагу ранньому періоду творчості В. Литвиненка (Роготченко, 2018).

Метою статті є з'ясування становлення, формування та наповнення мистецькими творами українських митців мистецької збірки Кременчуцького краєзнавчого музею.

Виклад основного матеріалу. Джерельна база статті окреслена специфікою її теми. Основний масив джерельної бази можемо розподілити на дві частини: опубліковані та неопубліковані джерела.

До першої частини увійшли: наукові праці, періодичні видання, довідкові видання (енциклопедії, словники, путівники), каталоги виставок художніх творів українських митців.

У свою чергу до групи неопублікованих раніше джерел увійшли книги обліку виставок, списки експонатів та списки мистецьких фондів зберігання Кременчуцького краєзнавчого музею, до яких належать списки: «Образотворче мистецтво. Графіка», «Образотворче мистецтво. Екслібриси», «Образотворче мистецтво. Живопис», «Образотворче мистецтво. Скульптура».

Безпосередньо, саме група неопублікованих раніше джерел створила фундамент дослідження та надала змогу розширювати наукову роботу щодо постатей українських митців Також до цієї групи увійшла фотофіксація раніше не опублікованих художніх творів українських митців, які вперше введено в науковий обіг.

Вагому інформацію стосовно поставлених у статті завдань було виявлено в групі опублікованих джерел. Так, аналіз наукових праць українських дослідників надав змогу з'ясувати фактологічний матеріал стосовно вибору мотиву, технік та історій створення деяких графічних творів, котрі знаходяться в мистецькій збірці Кременчуцького краєзнавчого музею. Наприклад, О. Авраменко в праці «Історія українського мистецтва. Графіка»,

звертаючи увагу на графічні естампи В. Литвиненка, наголошує на високій технічній майстерності та виразності художніх образів митця (Авраменко, 2007: 515).

Змістовним джерелом для вивчення фондової та виставкової діяльності краєзнавчого музею стали матеріали періодичних видань, у низці яких вдалося прослідкувати хронологічні аспекти творчих здобутків митців.

Довідкові видання дали змогу з'ясувати біографічні дані митців, що сприяло окресленню основних етапів їхньої творчості та життя, такі як: двотомне видання авторства мистецтвознавця В. Ханка «Енциклопедія мистецтва Полтавщини» (Ханко, 2014) та «Полтавщина: плин мистецтва, діячі» (Ханко, 2007).

Спираючись на наукове дослідження художнього життя м. Кременчука (Осадчий, 2022: 120), можемо засвідчити наявність трьох етапів становлення місцевого краєзнавчого музею: перший – післяреволюційний період (1922–1941 рр.), який пов'язаний з відкриттям сільськогосподарського музею, частина експонатів якого, в тому числі мистецькі цінності, склала основу для створення та відкриття окружного музею у грудні 1927 р. (Кременчуцька округа, 1928: 27). На початку свого існування музей не налічував окремого мистецького відділу. Він з'являється через десять років існування музею, у 1937 р., у зв'язку з розширенням приміщень.

Експонатами мистецького відділу були дві китайські орнаментовані по емалі мідні вазы, збірка старожитностей Сходу та Єгипту, зразки давньої кераміки, козацької зброї, килими, золоті й срібні речі, портрети й картини І. Дряпаченка та західноєвропейських художників XVII–XIX ст. (Полтавіка, 2015: 652).

Другий етап – існування музею під час німецької окупації (1941–1943 рр.). У цей час музей займав три кімнати в приміщенні синагоги. Мистецький відділ розташовувався на другому поверсі синагоги. На той час мистецький фонд музею налічував живописні твори І. Дряпаченка «Портрет графині М. Г. Капніст» та «Портрет Юрка Хмельниченка», картину маляра Дерези «Засвітали козаченьки», ескіз до картини «Непорочне зачаття» іспанського митця Б. Е. Мурільйо. Також експонувався портрет Т. Шевченка, написаний І. Дряпаченком разом з місцевим маляром, випускником Київського художнього училища Харитоним Миргородським (Гарбуз, 1993: 2).

До третього етапу відноситься робота музею від свого відкриття, яке відбулося 26 вересня 1975 р., і до наших днів. (Соколова, 2006: 36).

Мистецькі фонди зберігання Кременчуцького краєзнавчого музею тільки в групах «Образотворче мистецтво. Графіка», «Образотворче мистецтво. Екслібриси», «Образотворче мистецтво. Живопис», «Образотворче мистецтво. Скульптура» налічують більше 1000 творів мистецтва, виконаних більш ніж 200-ми авторами. Найбільшою за кількістю як мистецьких творів, так і авторів серед образотворчих груп мистецького фонду Кременчуцького краєзнавчого музею є група «Образотворче мистецтво. Графіка», яка представлена 535 графічними творами 113 митців.

Можемо виділити таких українських митців-графіків, твори яких стали окрасою збірки: народних художників Михайла Дерегуса, Василя Касіяна, Валентина Литвиненка, Василя Лопати, заслужених художників Олександра Губарева, Георгія Зубковського, Валерія Панфілова, Миколи Анісімова, місцевих митців, членів СХ України та НСХУ Анатолія Дяченка, Володимира Манькова, Олександра Черепанова, Наталію Юзефович та ін.

Необхідно зазначити, що наповнення образотворчих груп мистецького фонду Кременчуцького краєзнавчого музею основним чином відбувалося завдяки проведенню персональних і колективних, стаціонарних та пересувних виставок митців.

Спираючись на книги обліку виставкової діяльності Кременчуцького краєзнавчого музею, можемо зазначити, що в середньому за рік проводилося від 6 до 9 виставок, серед яких були як виставки місцевих митців, так і виставки художників з інших регіонів України (Книга обліку виставок, 1976–1999: 16).

Окрім виставкової діяльності, наповнення мистецьких фондів проводилося й за рахунок дарувань як художників, так і громадян міста. Для прикладу можемо навести декілька фактів. Так за результатами роботи республіканської художньої творчої групи, яка працювала в м. Кременчуці в 1981 р., мистецький фонд музею поповнився графічними й живописними роботами місцевого митця, випускника Харківського художнього інституту В. Седоченка. До фондів було передано серію графічних робіт за назвою «КрАЗ» (Кременчуцький автомобільний завод) і живописна композиція «Автозаводці» (Юзефович, 1983: 4).

У 1970 р., під час створення Кременчуцького краєзнавчого музею, до мистецьких фондів надійшло більше 120 скульптурних робіт, які було подаровано кременчуцьким скульптором-аматором Я. Гороховим. Серед робіт були погруддя Т. Шевченка, барельєфи та скульптури, виготовлені з гіпсу, алебастру та глини (Безручко, 1974: 3).

Отже, формування та наповнення мистецької збірки Кременчуцького краєзнавчого музею залежало від історичних етапів та відбувалося як завдяки проведенню персональних, колективних, стаціонарних та пересувних виставок митців, так і за рахунок дарування від митців та громадян міста. З'ясовано, що найбільшою за кількістю

мистецьких творів серед образотворчих груп мистецького фонду Кременчуцького краєзнавчого музею є група «Образотворче мистецтво. Графіка», що в свою чергу зумовлює подальші наукові розвідки в більш детальному аспекті, у тому числі, з метою популяризації творчості видатних митців України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авраменко О. Мистецтво другої половини 1950-х – 1980-х років. Графіка. Історія українського мистецтва. Київ, 2007. Т. 5. С. 510–556.
2. Безручко Д. Не для слави, для людей. *Кременчуцька Зоря*. 1974. № 57 (11643). С. 3.
3. Гарбуз Г. В експозиції Полтавського музею – роботи кременчужан. *Вісник Кременчука*. 1993. № 49 (229) С. 4.
4. Год Б., Лобурець В. Історико-краєзнавчі дослідження на Полтавщині в ХХ столітті. *Краєзнавство*. 1999. № 1–4. С. 95–102.
5. Горобець П. М. Невідомий твір художника І. К. Дряпаченка. *Зоря Полтавщини*. 1965. № 42. С. 4.
6. Денисенко О. До історії створення та діяльності Харківського художньо–промислового музею. *Матеріали наукової конференції, присвяченої 110-річчю Харківського художньо–промислового музею*. Харків : Харківський історичний музей, Харківський художній музей, 1996. С. 3–9.
7. Діденко, Л. Документальна фондова колекція Білоцерківського краєзнавчого музею як джерело краєзнавчих досліджень. *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 2004. Т. 11. С. 42–54.
8. Енциклопедія мистецтва Полтавщини. У 2 т. Т. 1. / В. Ханко. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2014. 503 с.
9. Заць Т. Музеї Полтавщини: історичні надбання. *Науковий журнал «Молодий вчений»*, № 12 (88), 2020 р. С. 26–29.
10. Іванова Н. Актуалізація музею як культурно-освітнього центру та відкритого громадського простору (на прикладі Мелітопольського міського краєзнавчого музею). *Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій*, 2017. С. 123–135.
11. Кременчуцький краєзнавчий музей. Книга обліку виставок Кременчуцького краєзнавчого музею. 1976–1986 рр., 1987–1999 рр. 60 с.
12. Кременчуцька округа. *Краєзнавство*. 1928. № 1. С. 27.
13. Литовченко Б. Талант з народу. *Культура і життя*. 1981. № 65. С. 3.
14. Маньковська Р. Краєзнавчі музеї в Україні: історія і сучасність. *Краєзнавство*, 2000. С. 153–160.
15. Мошик, І. В. Історичні віхи Глухівського краєзнавчого музею. *Питання історії науки і техніки*. № 2, 2015. С. 56–60.
16. Ніколаєва Т., Гудзь Я. Твори І. Дряпаченка в мистецькій збірці Кременчука. *Музейний простір*. 2014. № 2(12). С. 46–48.
17. Осадчий В. Художнє життя м. Кременчука кінця ХІХ–ХХ століття: автореф. Дис. ... д. філософ. : 023 – Культура і мистецтво. Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. 2022 – укр.
18. Полтавіка. Полтавська енциклопедія. У 12 т. Т. 9. Кн. 2 / голов. ред О. А. Білоусько. Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. 859 с.
19. Про схвалення Довгострокової стратегії розвитку української культури – стратегії реформ : Розпорядження Кабінету міністрів України від 01.02.2016 р. № 119–2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80#Text> (дата звернення 21.05.2023).
20. Роготченко О. Графічне мистецтво України 1930–1950-х років. Мистецтвознавство: роздуми і життя. К.: Фенікс, 2018. 788 с.
21. Рубан В. В. Український портретний живопис другої половини ХІХ – початку ХХ століття. К. : Наукова думка, 1986. 219 с.
22. Світлична О. М. До питань становлення і розвитку музейної справи в Катеринославі (Дніпропетровську) ХІХ – поч. ХХ ст. *Дизайн-освіта 2005: Тенденції розвитку та інтеграція в європейський освітній простір*. 2005. № 1, Ч. III. С. 46–60.
23. Соколова І. Кременчуцький краєзнавчий музей. *Музеї України*. 2006. № 4. С. 36–37.
24. Станом на жовтень МКІП зафіксувало 540 пошкоджень об'єктів культурної інфраструктури. <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3588369-stanom-na-zovten-mkip-zafiksuvalo-540-poskodzen-obektiv-kulturnoi-infrastrukturi.html>. (дата звернення 21. 05. 2023 р.)
25. Ханко В. Полтавщина: плин мистецтва, діячі. Мистецтвознавчі праці. Полтава : видавець О. Ханко, 2007. 512 с.
26. Хведась, А. Розвиток краєзнавчих музеїв в Західній Україні в кінці ХІХ-першій половині 40-х рр. ХХ ст.: Джерела і література. (На матеріалах Волинської, Рівненської та Тернопільської областей). *Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06. / Дніпропетровськ*, 1997. 21 с.
27. Юзефович Н. Виставка художника. *Кременчуцька Зоря*. 1983. № 151 (13135) С. 4.

REFERENCES

1. Avramenko O. (2007) Mystetstvo druhoi polovyny 1950-kh – 1980-kh rokiv. Hrafika. Istoriiia ukrainskoho mystetstva. [Art of the second half of the 1950s – 1980s. Graphics. History of Ukrainian art], 5. 510–556. [in Ukrainian].
2. Bezrucho D. (1974) Ne dla slavy, dla liudei. [Not for fame, for people] Kremenchutska Zoria. Kremenchuk Zorya, 57 (11643). 3. [in Ukrainian].
3. Harbuz H. (1993) V ekspozytzii Poltavskoho muzeiu – roboty kremenchuzhan. [In the exposition of the Poltava Museum are the works of Kremenchug residents] Visnyk Kremenchuka – Herald of Kremenchuk, 49 (229). 4. [in Ukrainian].
4. Hod B., Loburets V. (1999) Istoryko-kraieznavchi doslidzhennia na Poltavshchyni v XX stolitti. [Historical and local studies in the Poltava region in the 20th century.] Kraieznavstvo. Local history, 1–4. 95–102. [in Ukrainian].
5. Horobets P. M. (1965) Nevidomyi tvir khudozhnyka I. K. Driapachenka. [An unknown work by the artist I. K. Dryapachenko] Zoria Poltavshchyny. Zorya of Poltava region. 42. 4. [in Ukrainian].
6. Denysenko O. (1996) Do istorii stvorennia ta diialnosti Kharkivskoho khudozhno–promysloвого muzeiu. [To the history of the creation and activity of the Kharkiv Art and Industrial Museum.] Materialy naukovoi konferentsii, prysviachenoï 110–richchiiu Kharkivskoho khudozhno–promysloвого muzeiu: Kharkivskiyi istorychnyi muzei, Kharkivskiyi khudozhnii muzei. Materials of the scientific conference dedicated to the 110th anniversary of the Kharkiv Art and Industry Museum. Kharkiv Historical Museum, Kharkiv Art Museum – 3–9. [in Ukrainian].
7. Didenko, L. (2004) Dokumentalna fondova kolektsiia Bilotserkivskoho kraieznavchoho muzeiu yak dzherelo kraieznavchykh doslidzhen. [The documentary stock collection of the Bilotserk Museum of Local History as a source of local history research] Studii z arkhivnoi spravy ta dokumentoznavstva. Archival and document studies studios. 11. 42–54. [in Ukrainian].
8. Entsyklopediia mystetstva Poltavshchyny. (2014) [Encyclopedia of art of Poltava region] U 2 t. T. 1. TOV “ASMP”. – Company “ASMP”. 503. [in Ukrainian].
9. Zaiets T. (2020) Muzei Poltavshchyny: istorychni nadbannia. [Museums of the Poltava region: historical assets.] Naukovyi zhurnal “Molodyi vchenyi”. – Scientific journal “Young Scientist” № 12 (88)/ 26–29. [in Ukrainian].
10. Ivanova N. (2017) Aktualizatsiia muzeiu yak kulturno-osvitnoho tsentru ta vidkrytoho hromadskoho prostoru (na prykladi Melitopolskoho miskoho kraieznavchoho muzeiu). [Update of the museum as a cultural and educational center and an open public space (using the example of the Melitopol City Local History Museum)] Misto: istoriia, kultura, suspilstvo. E-zhurnal urbanistychnykh studii. – City: history, culture, society. E-journal of urban studies. 123–135. [in Ukrainian]
11. Kremenchutskiyi kraieznavchy muzei. Knyha obliku vystavok Kremenchutskoho kraieznavchoho muzeiu. [Kremenchug Local Lore Museum. Record book of exhibitions of the Kremenchug Museum of Local History] (1976–1986, 1987–1999) 60 p. [in Ukrainian].
12. Kremenchutska okruha. Kraieznavstvo. [Kremenchuk District. Local history.] (1928) № 1. 27. [in Ukrainian].
13. Lytovchenko B. (1981) Talant z narodu. [Talent from the people] Kultura i zhyttia. Culture and life. № 65. 3. [in Ukrainian].
14. Mankovska R. (2000) Kraieznavchi muzei v Ukraini: istoriia i suchasnist. [Local history museums in Ukraine: history and modernity] Kraieznavstvo. local history 153–160. [in Ukrainian].
15. Moshyk, I. V. (2015) Istorychni vikhy Hlukhivskoho kraieznavchoho muzeiu. [Historical milestones of the Hlukhiv local history museum] Pytannia istorii nauky i tekhniky. – Questions of the history of science and technology. 2. 56–60. [in Ukrainian].
16. Nikolaieva T., Hudz Ya. (2014) Tvory I. Driapachenka v mystetskii zbirtsi Kremenchuka. [Works by I. Dryapachenko in Kremenchuk’s art collection] Muzeinyi prostir. – Museum space. № 2 (12). 46–48. [in Ukrainian].
17. Osadchyi V. (2022) Khudozhnie zhyttia m. Kremenchuka kintsia XIX–XX stolittia. [The artistic life of Kremenchuk at the end of the 19th and 20th centuries]. Kultura i mystetstvo. Obrazotvorche mystetstvo, dekoratyvne mystetstvo, restavratsiia. – Culture and art. Fine art, decorative art, restoration [in Ukrainian].
18. Poltavika. Poltavska entsyklopediia. (2015) [Poltavika. Poltava encyclopedia] U 12 t. T. 9. Kn. 2. TOV “ASMP”. – Company “ASMP” 859. [in Ukrainian].
19. Pro skhvalennia Dovhostrokovoi stratehii rozvytku ukrainskoi kultury – stratehii reform : Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy (2016) [On the approval of the Long-term strategy for the development of Ukrainian culture – the strategy of reforms: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine from] № 119. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/119-2016-%D1%80#Text> Accessed on: May 21, 2023. [in Ukrainian].
20. Rohotchenko O. (2018) Hrafichne mystetstvo Ukrainy 1930–1950-kh rokiv. [Graphic art of Ukraine in the 1930s–1950s] Mystetstvovnavstvo: rozdumy i zhyttia. Art studies: thoughts and life. Phoenix. 788. [in Ukrainian].
21. Ruban V. V. (1986) Ukrainskiyi portretnyi zhyvopys druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia. [Ukrainian portrait painting of the second half of the 19th and early 20th centuries] Naukova Dumka. Scientific thought. 219. [in Ukrainian].
22. Svitlychna O. M. (2005) Do pytan stanovlennia i rozvytku muzeinoi spravy v Katerynoslavi (Dnipropetrovsku) XIX – poch. XX st. [Regarding the formation and development of the museum business in Katerynoslav (Dnipropetrovsk) in the 19th century – the beginning of 20th century] Dydzain-osvita 2005: Tendentsii rozvytku ta intehratsiia v yevropeyskyyi osvittinii prostir. – Design education 2005: Development trends and integration into the European educational space. № 1. III. 46–60. [in Ukrainian].
23. Sokolova I. (2006) Kremenchutskiyi kraieznavchy muzei. [Kremenchug Local Lore Museum] Muzei Ukrainy. – Museums of Ukraine. № 4. 36–37. [in Ukrainian].
24. Stanom na zhovten MKIP zafiksuvalo 540 poskodzhen obektiv kulturnoi infrastruktury. [As of October, the Ministry of Culture and Information Policy recorded 540 damages to cultural infrastructure objects] URL : <https://www.ukrin->

form.ua/rubric-culture/3588369-stanom-na-zovten-mkip-zafiksuvalo-540-poskodzen-obektiv-kulturnoi-infrastrukturi.html. Accessed on: May 21, 2023. [in Ukrainian].

25. Khanko V. (2007) Poltavshchyna: plyn mystetstva, diiachi. Mystetstvoznavchi pratsi. [Poltava region: flow of art, artists. Works of art history] Vydavets O. Khanko. Publisher O. Hanko. 512. [in Ukrainian].

26. Khvedas, A. (1997) Rozvytok kraieznavchych muzeiv v Zakhidnii Ukraini v kintsi XIX-pershii polovyni 40-kh rr. XX st.: Dzherela i literatura. (Na materialakh Volynskoi, Rivnenskoï ta Ternopil'skoi oblasti). [The development of local history museums in Western Ukraine at the end of the 19th and the first half of the 1940s of the 20th century: sources and literature. (Based on the materials of the Volyn, Rivne, and Ternopil regions)] Dnipropetrovsk. 21. [in Ukrainian].

27. Yuzefovych N. (1983) Vystavka khudozhnyka. [Exhibition of the artist] Kremenchutska Zoria. Kremenchuk Zorya № 151 (13135) 4. [in Ukrainian].